

Zonder land

Van dezelfde auteur:

Iets uitzonderlijk groots
Het negerboek

Lawrence Hill

Zonder land

Vertaald door Arjaan en Thijs van Nimwegen

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

De vertaling is mede gesubsidieerd door
de Canada Council for the Arts

Canada Council Conseil des arts
for the Arts du Canada

Oorspronkelijke titel *The Illegal*.

Uitgeverij HarperCollins Publishers Ltd, Toronto, 2015

© 2015 Lawrence Hill Creative Services, Inc.

© 2016 Nederlandse vertaling Arjaan en Thijs van Nimwegen /

Nieuw Amsterdam *Uitgevers*

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp b'IJ Barbara

Foto auteur © Lisa Sakulensky

NUR 302

ISBN 978 90 468 2058 2

www.nieuwamsterdam.nl/lawrencehill

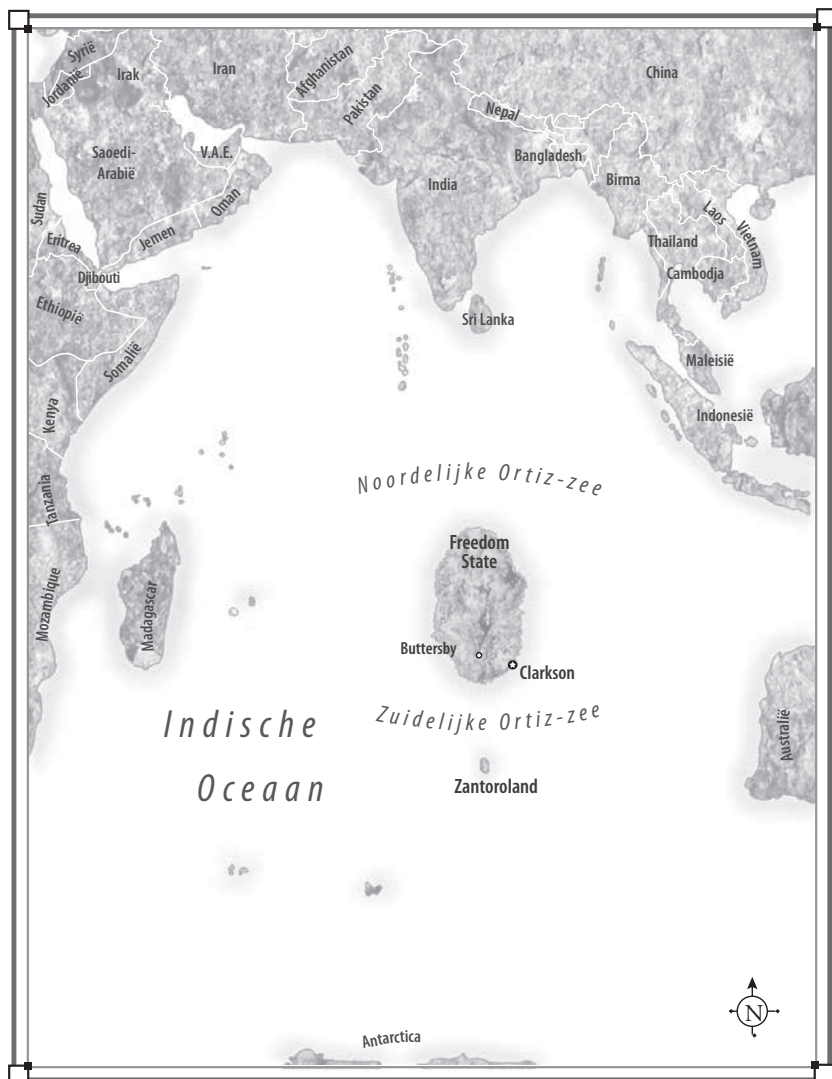
*Voor Miranda –
altijd liefdevol, begrijpend en inspirerend.
Dit boek is voor jou.*

—◆◆—

Freedom State & Zantoroland

in de **Ortiz-zee**

—◆◆—

Freedom State, 2018

‘Ga naar huis.’

De woorden kwamen van de hardloper links van Keita. Blank, ongetwijfeld uit Freedom State. Sluik bruin haar dat op en neer flapte onder het rennen. Armen te hoog. Schokkerig loopje. Rennen was de soepelste dans ter wereld. Keita was erin getraind zich zijn eigen benen als wielen voor te stellen. Hij had geleerd zijn voeten geluidloos uit te slaan, het gewicht over te dragen via de bal van de voet, de tenen af te laten rollen en vaker in de lucht dan op aarde te zijn. Iedereen kon rennen, maar weinigen deden het met gratie. Deze tegenstander rende alsof zijn banden lek waren. Keita zei niets. Liet niet merken dat hij Engels sprak of begreep. Hij rende gewoon door.

De hardloper aan zijn schouder zei het weer. ‘Ga. Godverdomme. Naar huis.’

Een onbeleefde man. Hij verdiende het te lijden. Keita voerde het tempo op. Het zou niet lang duren voor deze hinderlijke knul het zwaar kreeg. Het ging erom meer pijn te veroorzaken dan hij zelf voelde. Dus zou Keita – vreemdeling in den vreemde, zijn illegale aanwezigheid op deze plek was zijn enige misdrijf – deze man breken met snelheid.

Keita had de kaart van de Buttersby Marathon bestudeerd. Het was een heen-en-weerroute: 21,1 kilometer naar het oosten langs het Chelting Escarpment, een draai van honderdtachtig graden, en 21,1 kilometer terug tot aan de finish. Een paar kilometer na de draai zouden ze de enige heuvel van de marathon

beklimmen. Die werd geleidelijk steiler en bleef twee kilometer lang omhooggaan. Een uitdaging, zeker weten. Maar wat stelden twee kilometer heuvelopwaarts in Freedom State voor, vergeleken bij de hoogten van de Red Hills in Zantoroland?

Ze renden over een slingerende weg, omzoomd door de hoogste dennenbomen die Keita ooit gezien had. Honderd jaar geleden moest iemand van plan zijn geweest de vredigste lommerrijke weg ter wereld aan te leggen. Aan zijn beide zijden volgden bomen de bochten in de weg, zo ver hij kijken kon. Ze waren zo lang en dik geworden dat ze hun eigen microklimaat creëerden; het was een warme dag, maar in hun ontzaglijke schaduw voelde het vijf graden koeler aan. Deze race rennen was als zwemmen in een meer thuis, in Zantoroland, wanneer je plots op een bel koud water stuitte.

Hier, langs de marathonroute, staken massieve, gladde boomstammen hoog de lucht in, waar ze in een warreling van naalden en dennenappels uiteenspatten. Keita ademde de denengeur in. Vreemd, zulke gastvrije bomen in dit vijandige land. Misschien had hij als hij vrij was al die schoonheid kunnen waarderen. Keita vond dat de boomkruinen leken op die geweldige afrokapsels die hij op foto's van Afro-Amerikanen uit de jaren zeventig had gezien. Ver in de hoogte waren de afro's met elkaar verweven. Ze deden Keita denken aan kerkgangers in banken, hun hoofden in gebed gebogen. Keita stelde zich voor dat twee van die boomkruinhoofden zijn eigen vader en moeder waren.

Vlak voor hem uit reden drie politiemotoren. Op de ene zat een marathonorganisator, omgekeerd, met zijn gezicht naar hen toe om de koplopers in de gaten te houden. Keita probeerde niet aan politieagenten te denken. Ze zouden hem nooit verdenken. Niet tijdens een wedstrijd. Niet vlak voor hun neus.

De motoren sloegen een hoek om en zodra ze uit het gezicht waren gaf de knul links van hem Keita een lage stomp. Keita

zag het aankomen en week uit naar rechts, maar de vuist schamp- te langs zijn navelbreuk. De navelbreuk, nu zo groot als een golfbal, bonsde. Kon de andere renner zien dat die daar zat, onder Keita's shirt? De hardlopers sloegen de hoek om en de motoren kwamen weer in zicht. Het zou onvoldoende zijn deze agressor te verslaan; Keita wilde hem laten lijden. Maar de agres- sive hardloper bleef in de buurt.

'Ik ga je kapotmaken,' zei de man.

Keita zwenkte naar de andere kant van de weg. De hardloper volgde. Keita zwenkte terug. De schreeuwlelijk hield hem bij.

Een rij oranje verkeerskegels gaf aan dat ze halverwege waren. De hardlopers maakten een draai en begonnen terug te rennen. Keita keek even naar de grote digitale klok, die 1:05:11 aangaf. Hij moest iets harder gaan rennen. De tweede helft van de race zou moeilijker zijn vanwege de heuvel, maar de winnaar kreeg extra prijzengeld als zijn eindtijd onder de 2:10 lag. Keita wilde onder de bonustijd blijven, maar hij wilde niet harder rennen dan noodzakelijk was. Hij moest zijn benen sparen voor de vol- gende wedstrijd.

Keita's tegenstander ging vlak achter hem rennen, en de derde hardloper direct daarachter. Ook een blanke uit Freedom State. Tweehonderd meter in de richting van de eindstreep schoten ze langs de nummer vier en vijf in de race. Zeshonderd meter ver- derop kwamen ze nog wat losse renners tegen.

Keita keek even omlaag. Hij schaamde zich voor de navel- breuk. Als ze bij het journaal van Freedom State hongerige kin- dertjes in Zantoroland wilden laten zien, zoomden ze altijd in op een kind met een navelbreuk. Een opgezwollen buikje. En schraal haar, een beetje roodachtig van de ondervoeding. Mis- schien kwam het doordat Keita de laatste tijd een paar keer dorst had geleden. De navelbreuk was maar klein, maar nadat hij in Freedom State was ondergedoken, had hij wekenlang in illegale pensions geslapen. Daar lieten ze je binnen als het ging scheme-

ren en zodra het licht werd trapten ze je eruit, en vaak had hij daar onlesbare dorst gehad.

Maar vandaag had hij bij iedere waterpost bekers vol sportdrank naar binnen gegoten, en tot nu toe voelde hij zich sterk. Vandaag zou zijn lichaam hem niet verraden, hoopte hij.

Keita moest genoeg geld verdienen om die navelbreuk te laten opereren. Behalve het noodzakelijke geld voor voedsel, kleren en een goede onderduikplek had hij nog duizenden dollars nodig voor die operatie. Als hij nog een paar wedstrijden won, zou hij bij een privékliniek gaan kijken. Maar eerst moest hij *déze* race winnen.

De eikel bleef op één pas afstand.

‘Vlak op je hielen, jochie,’ zei hij. ‘Ga in je eigen kutland hardlopen.’ Hij porde tegen Keita’s schouder. ‘Roger Bannister,’ sneerde hij – de naam die Keita op zijn hesje had staan. ‘Nooit van mijn leven. Dat is een blanke naam.’

Keita keek om naar zijn aartsvijand. Een woest verwrongen gezicht, snot in zijn neus, openhangende mond. Op zijn hesje stond *Billy Deeds*.

‘Wat loop jij te kijken?’ vroeg Deeds.

Keita rende verder. Een race tegen de heuvel op was wat Deeds zou verwachten, dus de beste strategie was hem te doen lijden voor ze daar aankwamen. Een kilometer voor de heuvel verhoogde Keita zijn tempo en hield dat honderd meter aan. Deeds en de derde hardloper hielden hem bij.

‘Is dat alles?’ vroeg Deeds, maar Keita hoorde aan zijn stem dat hij het zwaar had.

Keita deed tweehonderd meter rustig aan en ging toen weer vijftien seconden in de aanval. Hij keek om. Deeds begon met zijn voeten tegen de grond te kletsen.

‘Ik ram je in elkaar, nikker,’ hijgde Deeds.

‘Billy, kap daarmee.’ Dat was de derde loper. Ook een blanke.

Keita keek wat hij op zijn hesje had staan. Zijn achternaam was Smart.

‘Sorry, maat,’ zei Smart. ‘Hij loopt je gewoon te stangen.’

‘Hou je erbuiten,’ zei Deeds.

Aan de voet van de heuvel zaten ze op vierentwintig kilometer. Smart liet zich een paar meter terugzakken. Deeds zat Keita nog steeds op de hielen, maar hij hijgde. Keita verhoogde zijn tempo opnieuw, tot hij net onder de drie minuten per kilometer zat. Ze renden door een rivier van renners, en sommigen staken hun hand uit om hem te feliciteren. Keita gaf er een paar een high five, alleen om te doen alsof hij nergens last van had.

Toen de helling steiler werd paste Keita het trucje toe dat hij had geleerd tijdens zijn training in de Red Hills. *Wil je het zelfvertrouwen van je tegenstander vermorzelen? Ga dan zingen zodra hij het zwaar krijgt.*

DEEL EEN

Zantoroland, 2004-2018

Het had in geen weken geregend. Een fijn laagje rood stof was neergedaald in de deuropening, op de vensterbanken, onder de kerkbanken en op de kansel. Het was niet de bedoeling dat Keita Ali zijn schoenen aan had bij het vegen. Hij had er maandenlang om gevraagd tot zijn ouders zwichtten en de Meb Supremes kochten. De sportschoenen hadden tachtig dollar gekost. Keita had beloofd ze te sparen en op blote voeten te lopen tenzij hij ging trainen. Maar hij was zo verliefd op zijn Meb Supremes dat hij vandaag het huis uit was gegaan met de schoenen in zijn rugzak toen hij over de rode leemweg vanaf het zomerhuisje van de familie in de bergen liep.

Pas toen hij de Faloo Zion Baptist Church bereikte en de deur openmaakte deed hij de schoenen aan, legde een dubbele knoop in de veters en begon te vegen en te stoffen.

De schoenen waren licht als slippers, ze pasten als sokken. Ze hadden het volmaakte profiel om stabiel te rennen in de Red Hills, hier op tweeduizend meter hoogte. Hij was pas tien jaar en mocht niet vaker dan drie keer per week rennen, vier kilometer per keer. 'Je bent nog jong en je moet je benen sparen,' had Keita's vader hem gezegd. Keita had net gedaan of hij zich erbij neerlegde. Zijn vader was een verstandige man, maar hij was nooit een hardloper geweest. Het zou niemand deren als Keita een paar extra, langere afstanden liep om volledig te profiteren van het trainen op grote hoogte.

Op zaterdagmorgen twee uur lang vrijwilligerswerk doen in

de kerk, de bezem hanteren en schoonmaken onder het bureau van diaken Andrews, Keita zou er normaal van balen, maar hij genoot van de koesterende schoenen om zijn voeten. Soms trok hij, als hij zijn ouders welterusten had gezegd, de Meb Supremes aan en droeg ze ook in bed, en stelde zich zijn Olympische zege voor over twaalf, zestien of twintig jaar. Zodra hij de fantasie helemaal had uitgespeeld – juichende menigten, de president die Keita de gouden plak omhing en het geldbedrag dat hem een rijk man zou maken – trok hij zijn schoenen uit en stopte ze weg, zodat zijn moeder hem 's morgens niet zou betrappen. Dan viel hij in slaap bij het geluid van de typemachine van zijn vader in de kamer naast hem.

Keita's vader, Hassane Moustafa Ali, had een stomme bijnaam – Yoyo – maar hij was een ernstig man: altijd werken, altijd schrijven. Yoyo had twee mechanische Olivetti-schrijfmachines klaarstaan met papier en extra linten, plus zaklantaarns met batterijen zodat hij altijd, dag en nacht kon blijven schrijven. De regering van Zantoroland sloot elke avond om tien uur de stroom af, en pas om zeven uur 's morgens werd die weer ingeschakeld. En dan waren er ook nog storingen. Yoyo had een kaarsenvoorraad aangelegd en hield zich bij zijn tikmachines. Hij betaalde Keita's ouders zus Charity om zijn kopij te redigeren en over te typen op de computer. En hij betaalde Keita om alle aansluitingen van het thuisnetwerk te controleren, stofvrij te houden en na te gaan of Yoyo's artikelen voor kranten over de hele wereld goed verzonden waren via e-mail.

Keita kwam iedere avond tot rust bij het geluid van zijn vaders hamerende vingers. Hij wachtte op de *ping* aan het eind van elke regel en dan de klap als Yoyo de wagen terug ramde. Ping, ram, hamer-hamer-hamer. Ping, ram, hamer-hamer-hamer. Soms stelde Keita zich voor wat zijn vader zat te denken. *Dit is voor The New York Times. Nog twee daarvan en ik kan een nieuw dak betalen. Deze is voor The Toronto Star. Dan kan ik kaartjes kopen*

om volgende maand met Keita naar de Nationale Atletiekkampioenschappen van Zantoroland te gaan. Keita zou zo graag bij de wedstrijden zijn met zijn vader. Dan zouden ze Mohamed Paloma zijn titel op de vijfduizend meter zien verdedigen. Als Paloma de laatste bocht nam in de laatste ronde, zou hij vlak achter de rug van zijn tegenstanders lopen en zich opmaken om ze voor de finish in te halen. *Pak ze, pak ze, pak ze, jongen*, zouden hij en zijn vader roepen voor Paloma als hun nationale held een nieuw wereldrecord vestigde.

Yoyo had vertrouwelijke aantekeningen en versies van artikelen verstoppt in een stel theepotten op een keukenplank. Stukken voor *The New York Times* zaten gevouwen en opgerold in de rode theepot. In de groene theepot zaten artikelen voor *The Guardian*. Mogelijk brandgevaarlijke stukken kwamen in de gele theepot terecht. Als Keita zich weer voorstelde wat zijn vader schreef, vroeg hij zich af of iemand straf kon krijgen voor zijn gedachten, of alleen maar als hij die gedachten op papier zette.

‘Papa, wat is brandgevaarlijk?’ had Keita op een dag gevraagd.

Charity had zich ertegenaan bemoeid: ‘Wist je dat je binnen twintig seconden elk woord kunt vinden als je even een woordenboek openslaat? Verbijsterend, hè?’

‘Papa,’ had Keita herhaald, en zijn vader had het uitgelegd.

Terwijl Keita het oranjerode stof opveegde vroeg hij zich af of de vlekken op zijn schoenen zouden verraden dat hij ze tijdens het werk in de kerk gedragen had. Nee, vast niet – over de wegen hollen leverde dezelfde verkleuring op. Het stof wolkte omhoog rondom zijn hielen en Keita stelde zich voor hoe de snelste marathonloper ter wereld over een kilometerslange baan van Zantorolands stof rende. Elke keer dat zijn voeten neerkwamen zou er een vuurbal uit zijn hielen barsten. *Brandgevaarlijk*. Eens zouden de vlammen het pad schroeien waarover Keita rende, alleen, ver voor zijn tegenstanders uit, op naar het

Olympisch Stadion. Zijn ouders en zijn zus zouden komen overvliegen om te zien hoe hij de wedstrijd won die hun leven voorgoed zou veranderen.

Buiten werd aanhoudend getoeterd. Krankzinnig, brutaal getoeter. Keita zette zijn bezem weg. Het was net over elven.

Vanuit de kerkdeur zag hij een pick-uptruck met mannen die in de bak stonden. Van zijn vader had Keita geleerd in welke situaties hij vreemde mannen beter kon vermijden: als ze uit kroegen kwamen, in groepen over straat zwierven en tijdens een stroomuitval aan het plunderen sloegen. Tenzij het arbeiders waren, onderweg naar de diamantmijnen of de bananenplantages, kon je mannen die achter in pick-uptrucks stonden ook niet vertrouwen.

De truck reed traag over de weg, nog steeds een flink eind weg. Keita schatte dat hij dertig seconden had, misschien een minuut. Hij startte de stopwatchfunctie van zijn hardloophorloge. Hij sloot de deuren en draaide de lichten uit, zodat ze zouden denken dat de kerk leeg en afgesloten was. Keita gluurde door een raam. De truck stond nu met draaiende motor stil onder aan het pad, veertig meter vanaf de kerkdeur. De mannen schreeuwden, de woorden waren moeilijk te verstaan. Politieke leuzen? Keita zakte op zijn knieën om uit het zicht te blijven. Hij hoorde de autobanden keren op de weg. Het geschreeuw werd allengs zwakker. Keita keek uit het raam en zag de truck uit het zicht verdwijnen. Eén minuut en vijf seconden.

Keita nam van alles de tijd op. Hij wist hoeveel tijd het hem kostte om een rondje op de 440-meter-baan te rennen: twee minuten en vijftien seconden. Hij wist hoelang hij op zijn topsnelheid over dezelfde afstand deed: negenenvijftig seconden. Keita wist hoelang hij bezig was als hij Charity hielp met de vaat: gemiddeld acht minuten. Hoelang hij bezig was met de vloer vegen. Hoelang hij liep naar school. Rende naar school. Een boterham met jam en pindakaas at. Keita wist zelfs hoelang

hij bezig was allebei zijn hardloopschoenen vast te strikken. De kerk schoonmaken duurde niet lang: vijfendertig minuten, als hij snel werkte. Hij ging door met vegen.

De kerkdeuren zwaaiden open. Diaken Andrews kwam binnen met tien koorzangers. Charity was erbij. Keita had geen hekel aan zijn zus, maar ze was elf jaar en een en al bazigheid, en hij wilde op geen enkele manier op haar lijken: voorzitter van haar debatclubje, beste van de klas in alle vakken.

Keita holde op de diaken af. 'Er kwamen mannen langs in een truck. Ze schreeuwden.'

'Dreigementen?' vroeg de diaken.

'Ik kon het niet goed verstaan.'

Diaken Andrews legde een hand op Keita's schouder. 'Herrieschoppers,' zei de diaken, 'kunnen Gods wil niet dwarsbomen.' Maar hij beloofde de repetitie kort te houden, uit voorzorg.

Keita stond bij de muur om naar de koorrepetitie te luisteren. 'Rock My Soul (In the Bosom of Abraham).' Keita kende de zangers niet zo goed. Hij had mevrouw Rowe ontmoet, mevrouw Pollock, juffrouw Shinozaki en juffrouw Dixon. Hun voornamen kende hij niet en hij had hun huis nooit vanbinnen gezien, maar als ze hun mond openden en gingen zingen had Keita het gevoel dat hij ze zijn leven lang al kende en van ze hield.

Keita luisterde een tijd lang en liep toen naar buiten de veranda op, die langs de voorgevel en zijmuren van de kerk liep. De wind had het rode stof overal verspreid, dus hij bleef een paar minuten krachtig vegen. Hij had geen bezwaar tegen die taak. Hij kon algauw terug naar huis en pannenkoeken eten als lunch. Hij keek op en toen langs de twee geparkeerde auto's waarmee de zangers waren gekomen, over het kerkpad en de zandweg, tot waar de golvende heuvels hem het zicht ontna-

men. Daar, een kilometer verder op de weg, kwam een groep van twintig hardlopers over een heuvelkam en daalde de helling weer af.

‘Marathonlopers!’ riep Keita naar binnen.

Het gezang stopte abrupt en de koorzangers haastten zich naar buiten de veranda op. Mevrouw Pollock legde haar hand op Keita’s schouder en kneep er even in. ‘Er komt een dag dat jij met ze meerent.’

Keita hoorde Charity mevrouw Pollock complimenteren met haar nieuwe blauwe jurk. Zijn zus was bereid alles te zeggen als het haar voordeel opleverde. Ze was even mager als hij, maar een paar centimeter langer. Ze stond daar als een schooljuf, haar haar in een knot, lippen gespitst, kin omhoog, een hand op haar heup. Juffrouw Smetteloos. Zelfs in hun gezamenlijke krantenwijk bezorgde Charity elke krant op tijd en klopte aan om het geld te ontvangen. Keita kocht zijn vrienden om om hem te helpen, met de belofte van thee en koekjes van zijn moeder. Hij ging liever niet de deuren langs voor het geld, want hij wist dat Charity dat wel voor hem zou doen.

Van een afstand leek de groep lopers een stofwolk in de wind. ‘Kijk, Charity,’ fluisterde Keita. ‘Kijk, daar komen ze. Kijk eens hoe hard ze gaan.’

Trots welde in Keita op. Zijn land leverde de snelste marathonlopers ter wereld. Zantorolanders waren vorig jaar eerste, tweede en derde geworden in de marathon van Boston, twee oceanen verderop. Als je Olympisch goud won voor Zantoroland zou elke burger je naam kennen. Dan kreeg je van de president een gratis huis en honderdduizend dollar. Later kon je je leven lang werken als coach. Je werd wereldberoemd, zoals de Eritrees-Amerikaanse marathonloper Meb Keflezighi.

De renners liepen in een dichte groep. Allemaal droegen ze hetzelfde: hardloopschoenen, witte sokken, witte hardloopbroekjes met rode stofvlekken, en de blauw-met-rode sport-